

ДО

**Проф. Орлин Борисов, председател на Научното жури,
определено със Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър”
№ 524 от 15.03.2012г. по конкурса за доцент
по професионално направление 3.6. (Право), научна специалност (05.05.06)
Конституционно право**

КОПИЕ: Отдел “Човешки ресурси” на ВСУ „Черноризец Храбър”

С Т А Н О В И Щ Е

**от проф. д-р по право Стефка Стефанова Наумова, член на Научното жури, определено
със Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” № 524 от 15.03.2012г.
по конкурса за заемане на академичната длъжност “доцент” по професионално
направление 3.6. (Право), научна специалност - 05.05.06 (Конституционно право)
към Юридическия факултет на ВСУ „Черноризец Храбър”**

1. В конкурса за заемане на академичната длъжност “доцент” по специалността Конституционно право (шифър 05.05.06) за нуждите на Юридическия факултет на ВСУ „Черноризец Храбър”, обявен в “Държавен вестник”, бр. 103 от 23.12.2011 г. участва един кандидат – д-р по право Емилия Любомирова Сидерова. Документите са подадени в срок и в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСПБ).

2. Общо описание на представените трудове:

Кандидатката в конкурса - д-р по право Емилия Любомирова Сидерова прилага общ списък на своите публикации. В списъка са включени научните публикации след защитата на докторската дисертация, с които кандидатката участва в конкурса и е представила за рецензиране. Това са общо 3 научни труда, от които 1 монография (в частта, която е предмет на рецензиране – глава първа), 1 учебно помагало и 1 статия, тематично свързана с монографията.

Тези публикации свидетелстват за научната зрялост на кандидатката и отразяват основните нейни приноси за развитието на конституционата теорията и на практиката на конституционно-правното познание.

Научните трудове, предложени за рецензиране са тематично свързани помежду си и са в областта на конституционното право. Обединява ги общата проблематика, към която авторката е насочил своите научни интереси, а именно – **разработване на теоретико-методологичните основи и изясняване на емпирико-приложните параметри на един от възловите проблеми на конституционното право - функционалните особености на президентската институция в контекста на принципа за разделение на властите и устройството на съдебната власт.**

Представеният набор от публикувани научни трудове дава достатъчно основания за участие на кандидатката в конкурса и за оценка на научните ѝ приноси.

3.Обща характеристика на научноизследователската, научно - приложната и педагогическата дейност на кандидата:

3.1. Научноизследователска дейност

Представените за рецензиране трудове на д-р Емилия Любомирова Сидерова са резултат от натрупания научно-изследователски опит след защита на докторската дисертация (2010 г.) и убедително свидетелстват за цялостното ѝ научно развитие.

3.1.2. Съдържателен анализ на научните постижения на кандидата:

Теоретико-методологичните основи и общата концептуална схема за развитието на идеята на „неутралната власт” на президента в парламентарната република е най-значимата и най-пълно разработена от авторката тематична област, на която са посветени представените трудове и най-вече - монографичното изследване “Президентът като неутрална власт” – (№ 8 по списъка). В рецензираната част от тази монография – глава първа, най-съществените приноси са:

Актуалността на посочената научна разработка, естествен резултат от цялостното професионално развитие на кандидатката не се нуждае от подробна обосновка. Въпросът за ролята на президента като представител на “неутралната власт” придобива особена важност в условията на днешното динамично общество, в което се развиват процеси на тотално прегрупиране на основни ценности, а това естествено рефлектира и върху иначе трудно измеримия по емпиричен път модел за формата на държавно управление и определяне на мястото на държавния глава в осъществяването на публичната власт.

Централно място в монографията заема идеята за „неутралната власт” на президента в парламентарната република с пряко избран президент, която има за непосредствена цел поддържане на конституционното равновесие. Анализирани и систематизирани са всички конституционни правомощия на българския президент, чрез които се характеризира и спецификата му на „неутрална власт” главно през призмата на предоставените му от Конституцията възможности за взаимодействие със законодателната, изпълнителната и съдебната власт и Конституционния съд, от една страна и през призмата на неговото самостоятелно действие, от друга страна. Обоснован е изводът, че конституционните правомощия на президента го утвърждават като неутрална власт.

Изразена е позиция, че българският президент има достатъчно правомощия за намеса при конфликти между трите власти и кризи в управлението, както и за намиране на баланс във взаимоотношенията между отделните държавни органи при осъществяване на единната държавна власт. Сполучлив е изводът на авторката, че намереният конституционен баланс при специфичния модел на република с парламентарно управление е важен аргумент против смяната на модела на държавно управление.

Очертават се няколко кръга от проблеми, които в своята цялост дават завършен вид на монографичното изследване и то придобива особена оригиналност и твърде ценна практическа насоченост.

С определен научен принос в методологично отношение е поставеният от авторката акцент върху три групи правомощия, чрез които президентът най-пълно намира изява като неутрална власт:

- в областта на националната сигурност и отбраната;
- в областта на външната политика на страната;
- чрез правото на президента да връща за повторно обсъждане приети от Народното събрание закони (неговото право на отлагателно вето).

Тези правомощия са национални и универсални, присъщи само на президента и сами по себе си изключват партийно-политическа пристрастност. Допълването на монографичното изследване чрез разглеждането на правомощията на президента по отношение на националната сигурност и на отбраната както и на външната политика, наред с правото му на отлагателно вето, най-силно илюстрират президентската власт като неутрална.

Друг приносен момент в анализираната монография е, че за пръв път е направен пълен анализ на 20-годишния период от приемането на Конституцията от 1991 г. до сега по приложението на президентското право на вето. Обобщена и изследвана е практиката по приложението на указите по чл. 101 от Конституцията за периода 1991-2011 г. през четирите пълни конституционни мандата на трима различни президенти, избрани чрез пряк избор след приемане на новата Конституция. Приносният характер на тази част на изследването, се изразява и в това, че е налице излизане извън тясната рамка на правно-нормативисткия анализ (юридическия позитивизъм) и е направен опит за съчетано прилагане на правния с правно-социологическия анализ.

Съществен принос има и онази част от изследването, в което авторката разглежда четвъртия, вече приключил, президентски мандат по приложението на правото по чл. 101 от Конституцията, което дава възможност за сравнителен анализ с предходните три президентски мандата. Президентското право на отлагателно вето като произтичащо от функцията на държавния глава да олицетворява единството на нацията, което му дава практическа възможност да се доказва като неутрална власт е потвърдено и през последния президентски мандат. Потвърден е изводът, че то носи в себе си сериозната възможност да бъде превантивен контрол за конституционност, предупреждение и съдържане на етапа още преди влизането на закона в сила и преди евентуалното сезиране на Конституционния съд.

Статията **„Президентът – гарант за спазването на Конституцията, наред и независимо от Конституционния съд”** е своеобразно продължение на основния монографичен труд. В статията е направена конкретна съпоставка между правото на отлагателно вето на президента по чл. 101 от Конституцията и правомощието на Конституционния съд да се произнася по искане за установяване на противоконституционност на законите по чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията. Приносен момент има изведената в статията правно-логическата връзка, заложена в българския конституционен модел, между своеобразния контрол за конституционност на законите, като възможен елемент от президентското вето и същинския последващ контрол за конституционност на законите, осъществяван от Конституционния съд.

Научният труд **„Устройство на съдебната власт”**, определен като учебно помагало, но разработен като монография, може да бъде оценен като новост от гледна точка на актуалния анализ на устройството на съдебната власт, съобразно конституционните промени в глава шеста - „Съдебната власт” и действащия към края на 2011 г. Закон за съдебната власт (ЗСВ). Сполучливо е проследяването на взаимодействието на съдебната власт със законодателната власт, с изпълнителната власт, с президента и с Конституционния съд, с оглед спазване на изричния конституционен принцип за нейната независимост. Научен принос е сравнителната таблица с включените в нея държави-членки на Европейския съюз.

3.2. Преподавателска дейност

Д-р Емилия Сидерова започва преподавателската си дейност през 2001 г. От тогава досега има плътна педагогическа дейност, както следва:

- 02 март 2011 г. и понастоящем – щатен главен асистент;
- 06 ноември 2001 – 01 март 2011 г.- щатен старши асистент;
- 29 май – 06 ноември 2001 г. - хоноруван асистент;

Оценката на преподавателската дейност на кандидатката според документацията по конкурса и според личните впечатления на рецензента, е подчертано положителна.

Кандидатката се ползва с много добро име на преподавател. От 2001 г. преподавателската ѝ дейност е твърде интензивна като от 2011 г. д-р Емилия Сидерова води лекционни курсове не само по Конституционно право, но и по “Устройство на съдебната власт” и “Учение за държавата”, които все повече се утвърждават като специфични учебни дисциплини в Юридическите факултети и са особено необходими за теоретичната подготовка на студентите. Отбелязвам и това, че първата рецензирана монографична разработка може да служи и като учебен курс по тези дисциплини.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Цялостната научно-изследователска, научно-приложна и педагогическа дейност на кандидата д-р Емилия Любомирова Сидерова дава основание да се направи изводът, че тя е постигнала резултати и притежава умения, изисквани от ЗРАСРБ за заемане на научната длъжност “доцент”. В нейните трудове са направени теоретични обобщения на големи научни проблеми, които съответстват на съвременните постижения на науката и представляват значителен и оригинален научен принос.

На основание на всичко гореизложено и съгласно чл. 24, ал.3 от Раздел III на ЗРАСРБ, чл. 53, ал 1 от ППЗРАСРБ и специфичните изисквания на Правилника на ВСУ “Черноризец Храбър” за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности, изразявам положителна оценка и давам мнение Научното жури да вземе Решение, с което да предложи на Факултетния съвет на ЮФ на ВСУ “Черноризец Храбър” да избере д-р Емилия Любомирова Сидерова за “доцент”.

Варна, 27.03 2012 г.

Изготвил становището:

(проф. д-р по право Стефка Стефанова Наумова)